

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента Прус Наталії Олексіївни**  
**на дисертацію та автореферат Митцевої Ольги Сергіївни**  
**«Формування професійного іміджу майбутнього**  
**фахівця з інформаційних технологій при вивченні дисциплін**  
**соціально-гуманітарного циклу в закладі вищої освіти»,**  
**представлених на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук**  
**зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

**Актуальність дослідження.** Розвиток сучасних інформаційних технологій, інтенсивна інформатизація усіх сфер життєдіяльності актуалізує потребу підготовки конкурентоспроможних фахівців з інформаційних технологій, здатних швидко пристосовуватися до нових потреб суспільства та вміти ефективно вирішувати поставлені завдання. Доведено, що професійний імідж є найважливішим ресурсом професійного зростання в обраній сфері та показником внутрішньої культури, здатності приймати соціально значущі рішення, діяти відповідно до норм професійної етики, що формує індивідуальний стиль та забезпечує професійну ідентифікацію особи. У цьому контексті формування професійного іміджу молодого спеціаліста набуває особливої значущості, що призводить до трансформаційних змін в системі вищої освіти та сприяє розумінню необхідності впровадження в навчальний процес спеціально розроблених педагогічних умов щодо його формування.

Слід відзначити, що актуальність дисертаційної роботи О.С. Митцевої підсилюється низкою суперечностей між

– об'єктивною потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях, підготовлених до самоіміджування, і реальним станом фахової підготовки в закладі вищої освіти;

– традиційним підходом до сприйняття фахової підготовки майбутніх ІТ-фахівців як спеціальної, переважно технічної, і розширенням сучасних вимог до рівня їхньої соціально-гуманітарної компетентності, комунікабельності, гнучкості, здатності до самопрезентації, сформованості софт-навичок у змінній

соціально-економічній ситуації в контексті нових вимог до організації професійної взаємодії на ринку ІТ-послуг;

– значним потенціалом соціально-гуманітарних дисциплін щодо формування в майбутніх ІТ-фахівців здатності до іміджетворення та недостатньою розробленістю теоретичних і практично-методичних аспектів використання такого потенціалу в підготовці ІТ-фахівців, що забезпечило б їхню потребу у формуванні професійного іміджу й дозволило їм бути більш конкурентоспроможними на ринку праці завдяки використанню іміджелогічних знань у професійній діяльності;

– необхідністю підвищення рівня сформованості в майбутнього ІТ-фахівця здатності до створення й підтримання професійного іміджу та нерозробленістю педагогічних умов для розвитку відповідної мотивації, здобуття потрібних знань та вмінь у здобувачів вищої освіти при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу в закладі вищої освіти.

Актуальність теми дослідження підтверджується її зв'язком з науковими програмами, планами, темами.

Аналіз дисертаційної роботи Митцевої О.С. дає підстави стверджувати, що структура дисертації відповідає меті дослідження й вирішуваним у ньому завданням. Науковий апарат дисертації – мета, завдання, об'єкт, предмет, методи, наукова новизна, теоретичне і практичне значення отриманих результатів – викладено переконливо і чітко, що свідчить про володіння авторкою логікою наукового дослідження.

#### **Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації**

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає сучасним вимогам МОН України. У тексті автореферату дисертації відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого О. С. Митцевою дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, оцінка змісту та завершеності дисертації.** Дисертація Митцевої Ольги Сергіївни є повністю завершеною науковою роботою, що містить усі необхідні компоненти, розміщені у відповідній послідовності. Нумерація початкових сторінок усіх структурних елементів дисертації відповідає дійсності.

У роботі представлено теоретичний огляд концептуальних підходів щодо розуміння поняття «професійний імідж». На основі аналізу досліджень визначено специфіку професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця, розкрито особливості його структури, з'ясовано особливості формування професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця в закладах вищої освіти, обґрунтовано критерії та показники формування професійного іміджу ІТ-фахівця.

Значним позитивом дослідження є обґрунтування необхідності систематичної роботи з упровадження інтерактивних форм, методів під час організації навчальної, самостійної, науково-дослідницької роботи зі студентами саме при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу, що сприяє ефективному формуванню професійного іміджу майбутніх фахівців.

Вартим уваги є висновок дисертантки про те, що формування професійного іміджу майбутніх ІТ-фахівців потребує органічного поєднання теоретичної і практичної підготовки, що технічна та гуманітарні складові професійної підготовки майбутніх ІТ-фахівців не повинні заперечувати чи виключати одна одну, а навпаки доповнювати та збагачувати, а пропорційне співвідношення цих двох складових, без визначення головнішої, сприятиме підвищенню якості професійної підготовки.

Узагальнення теоретичних поглядів науковців щодо педагогічних умов формування професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця дозволило визначити педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій. Структурно-функційна модель, розроблена дисертанткою, чітко та детально відображає основні етапи формування іміджу, виступаючи логічним підґрунтям впровадження визначених педагогічних умов

формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу в закладі вищої освіти.

На схвальну оцінку заслуговує аргументоване обґрунтування підходів і принципів, що уможливають дієвість та ефективність впроваджуваних педагогічних умов. Виділені критерії, показники та рівні сформованості вдало характеризують структурні компоненти професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця, обраний комплекс методик діагностування рівня сформованості іміджу відповідає поставленим завданням.

У ході емпіричного дослідження розкрито організацію та хід педагогічного експерименту, викладено результати експериментальної перевірки дієвості педагогічних умов формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу в закладі вищої освіти. Експериментальна частина роботи розкрита змістовно та повно. Порівняльний аналіз констатувального і контрольного зрізів дозволив встановити позитивну динаміку сформованості професійного іміджу майбутніх ІТ-фахівців за всіма критеріями в експериментальній групі. Розрахунки, проведені за допомогою критерію Пірсона, довели статистичну значущість та достовірність результатів педагогічного експерименту, що наочно проілюстровано наданими таблицями та рисунками.

У загальних висновках, які повністю відповідають змісту роботи, авторка аргументовано, доказово та переконливо формулює основні результати дослідження відповідно до поставлених завдань.

Особливої позитивної оцінки заслуговують додатки до дисертаційної роботи, їх повнота й автентичність, що додає дисертаційному дослідженню загалом вагомому практичного значення, а також список використаних джерел, який складається з 297 позицій, 21 з яких – іноземними мовами.

Таким чином, проведений аналіз дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок: робота виконана на високому науковому рівні, поставлена мета досягнута, окреслені завдання виконані, що уможливило отримання сукупності теоретичних та прикладних результатів.

**Повнота викладу результатів дисертаційної роботи.** Основні положення та висновки дисертаційної роботи Митцевої О.С. повністю відображено у 20 науково-методичних публікаціях, з них 8 статей у наукових фахових виданнях України (4 з яких індексуються в науко-метричній базі Index Copernicus), 1 у зарубіжному виданні, 2 навчально-методичних видання (1 у співавторстві), 9 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

#### **Дискусійні положення та зауваження до дисертації.**

Однак, відзначаючи загальну позитивну оцінку наукових здобутків дисертантки, вважаємо за доцільне висловити низку дискусійних моментів, побажань і зауважень:

1. У підрозділі 1.1. дисертантка докладно проаналізувала етимологічну сутність поняття «імідж» та особливості його розуміння в категоріальному полі різних наук, окреслила ключові характеристики даного феномену, схарактеризувала особливості професійного іміджу в різних сферах діяльності людини, надала визначення професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця, детально розкрила його структуру. Кожне поняття розкривається чітко і структуровано. Вважаємо, що було б необхідно більш детально роз'яснити також поняття «Я-прообразу», яке дисертантка вводить, описуючи сутнісне навантаження складників професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця, а також визначити співвідношення «Я-прообразу» і «Я-концепції».

2. Розкриваючи структуру професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій, авторка виділяє три складника: індивідуально-конституційний (анатомічні, фізичні, психофізіологічні, вікові особливості), соціально-поведінковий (візуальний, аудіальний, ольфакторний, кінестетичні

образи; індивідуальний стиль життєдіяльності), професійно-компетенційний (рольовий діапазон, моральні, комунікативні, інтелектуальні, емоційно-вольові якості професіонала). В науковій літературі моральна якість розглядається як поняття моральної свідомості, за допомогою якої виділяються в суспільному житті і характеризуються з морального погляду найбільш типові риси поведінки людей. Отже, моральні якості стають важливим орієнтиром формування професійної етики, професійної моралі та професійної філософії – основи розвитку професійного потенціалу фахівця. Тому, наш погляд, моральні якості слід було б віднести до структури соціально-поведінкового складника професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця, а в професійно-компетенційному складникові виділити окремо таку характеристику як професійна етика.

3. У підрозділі 1.2. авторка висвітлює специфіку формування професійного іміджу майбутнього ІТ-фахівця в закладах вищої освіти, одним з пунктів якої є переорієнтація професійних настанов особистості з пріоритетності індивідуальної ІТ-діяльності на роботу в команді професіоналів, розвиток лідерських характеристик та навичок тимблдингу. На нашу думку, доречно було б обґрунтувати в діяльнісному критерії показник, що відображає рівень сформованості навичок тимблдингу майбутніх ІТ-фахівців, і під час впровадження третьої умови включити тренінг з побудови команди, створення командного духу, спрямований на формування навичок тимблдингу, що б посилювало вагомість дисертації.

4. У підрозділі 2.1. теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу в закладі вищої освіти. Авторка висвітлює переваги хмарних технологій, доводить важливість їх використання під час викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу ІТ-фахівцям. Варто було б більш детально розкрити особливості використання хмарних технологій та надати приклади їх практичного застосування на заняттях з формування професійного іміджу.

Однак, висловлені зауваження мають дискусійний, уточнювальний характер, що не впливають суттєво на значення результатів дисертаційної роботи та не знижують її загальної позитивної оцінки.

**Загальні висновки та оцінка дисертації.** Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація О. С. Митцевої «Формування професійного іміджу майбутнього фахівця з інформаційних технологій при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу в закладі вищої освіти» за актуальністю і глибиною, рівнем узагальнення та обсягом, повнотою викладу її основних результатів відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.), які ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а її автор Митцева Ольга Сергіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

**Офіційний опонент:**

кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри іноземних мов та  
міжкультурної комунікації  
Харківського національного  
економічного університету  
імені Семе́на Кузне́ця



Н.О. Прус